Број 64. У Новом Саду, у четвртак 20. марта 1908. Година XLIII.

„Застава“ излази сваки дан двапут, а недељом свецем и данима иза недеље и свеца једаред.

Цена је за Угарску кад се јутарњи и вечерњи лист заједно шаље на један месец 2 кр. 70 пот. а на три месеца 8 круна.

Поједини јутарњи бројеви стају 2 потуре.

ЗАСТАВА

За огласе плаћа се по 12 пот. од сваке врсте оваких ситних слова.

Уредништво „Заставе“ је у кући г. Ј. Чавића Администрација „Заставе“ налази се у кући гђе је Милетићева штампарија у главној ул, бр. 22

Поједини јутарњи бројеви стају 2 потуре.

ЛИСТ СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ. (Јутарњи лист.) ИЗДАЊЕ „РАДА“ ДЕОНИЧАРСКОГ ДРУШТВА У РУМИ

Манастирска уредба.

I.

Велики успех.

Јуче смо преживели важан и значајан дан. Јуче (18. марта) донела нам је „Застава“ вест, да је краљ потврдио манастирску уредбу.

Та је манастирска уредба најдрагоценији плод нашег прошлог народног црквеног сабора. Та је манастирска уредба онај плод, што га је народ наш очекивао скоро 120 година.

Многима ће се чинити тај успех мали. Али шта ћемо, кад су код нас успеси тако ретки. А мали смо, па нас сатиру и мали удари, а соколе нас и мали успеси. А овај успех није баш тако ни мали.

Чега има у тој манастирској уредби?

§ 1. те уредбе гласи: Манастири су српска православна народно-црквена добра.

§. 2. те уредбе гласи: Смер је манастирском добру, да приносима својим издржава манастирско братство, куће и цркву и да потпомаже црквене, просветне, привредне и хуманитарне (човекољубиве) потребе српског православног народа у карловачкој митрополији.

§. 12 наређује, да манастирска добра стоје под управом саборског одбора. А §. 13 наређује, да се од сада манастирска добра морају издавати под закуп на јавној дражби. Разуме се, да ће се та добра парцелирати и тако издавати.

Тих манастирских добара има преко 35 хиљада јутара.

Што буде чиста прихода, две трећине иде на народну просвету.

Само онај може да схвати шта значи ова манастирска уредба, ко зна, како је било до сад. До сад од тог огромног манастирског добра наша народна просвета није имала никакве користи. Та су добра издавали до сад или испод руке, или су њима управљали рђаво, или ако су управљали негде и добро, опет није било чиста прихода.

Сад може и мора да буде годишњег чистог прихода 3 до 400 хиљада круна. И народ наш који је гладан земље и сели у бели свет, доћи ће до земље. И калуђери који су почели да се удаљују од народа и да живе рђавим животом — вратити се народу и своме позиву. Ако то и не буде баш одмах, биће ускоро.

Пре него што опширније пишем о свему овом, хоћу да упозорим на ово.

С овом манастирском уредбом свршила се једна велика, огорчена и очајна борба која је беснила у народу нашем. Још ће се на овом или оном крају чути по који убојни узвик, али ће онда престати. И снага која се трошила у овој борби остаће слободна. Жртве које смо подносили у овој борби моћиће се жртвовати на другој страни.

Сви се ми сећамо, како су до скора у „Србобрану“ доказивали, да се не може донети онаква манастирска уредба, каква траже радикали. И кварили су је и на сабору и ван сабора. И сви се ми сећамо, како је грдио „Бранник“. А многи међу калуђерима су огорчено роптали на радикале, као да су радикали против њих и желе да им отму право њихово.

А сасвим је друго по среди. Нису радикали засели, па исписали програм, који им се случајно допао. Нису радикали донели програм никоме за љубав и никоме за инат.

Кад је била 40 годишњица „Заставе“ (1906. год.) ја сам испитивао: Јесмо ли на добром путу? И показао сам, да смо само онда на добром путу, ако је наш програм саставни део оног великог, вековног програма српског народа. Доказивао сам, да смо само онда на добром путу следимо ономе, што нам прописује историја. Ако будућност надовежемо на прошлост. (Дабогме према времену и простору)

Они програми, које састављају људи некоме за љубав или некоме за инат, ти програми не могу да се изведу, они не живе дуго и угину. Али оне тежње и жеље у једном народу, које се провлаче кроз читава столећа, те тежње побеђују јер их помаже прошлост, а захтева будућност.

Ја сам у оном мом говору показао, како се наш црквени живот развио у народном правцу. Тај се народни правац види и доцније у привилегијама, које садрже програм народа нашег од пре 200 година. Народ наш није никад хтео дозволити, да се црква ма у ком правцу отуђи од њега.

Вековне борбе сведоче то. Манастирско питање сматрао је народ наш увек као народно питање. Народ наш није оснивао манастире нити их је бранио због другог, но што је хтео, да помажу народу и буду на слон његов. Дабогме, увек према времену и месту.

Наши манастири су чинили своју дужност на разне начине. Они су некада замењивали школе наше, били су средиште просвете наше. А кад је дошло друго време, да се поред манастира и цркава подижу школе, народ наш је упро поглед на манастирска имања. Онда је тражио ту помоћ од њих. Морало се напред.

То је било пре скоро 120 година. Наш народно црквени сабор који је био у Темишвару 1790./1791. године, закључио је да манастири треба да прилажу како би се основали просветни заводи и изображавала младеж. Наши су стари још пре 120 година на том сабору изрекли реч по реч ово: „Корист цркве и дужност народа иште, да се садањи монаси, који су од свог определења сасвим одступили, и само се са економијом баве и другим делима, који њиховом чину не приличе, њиховој цели опет поврате, да се њихова добра јавној управи народној повере, њихов (калуђерски) ужитак потпуно обезбеди, а сувишак да се узме у општи фонд, да би се тако завело школско изображење“.

Но према оном времену и приликама није то било могуће извести. Зато је онај сабор поделио сваки манастир према имању његовом. И поделио патријарха и епископе. Тај закључак као да је потврдио краљ, али га је забашурио митрополит Стратимировић...

И тако оста до данас. Али је народ увек и увек почињао изнова ту борбу. Сви прави синови народа ишли су путем који им је прописивала историја. Нашли су тај пут. И довели нас све ближе успеху. Данас је тај успех постигнут.

Српска народна радикална странка понела је напред заставу наших старих И надопунила је њихове тежње према данашњем времену, управо према данашњој потреби.

Народ не може да живи, он је гладан земље. Зато се српска народна радикална странка борила, да буде и прихода, али да и народ може добити под закуп земље. Тако ће наша манастирска добра двоструко помоћи народу. Помоћи ће му да добије и просвете, али и леба. И ван свега наше ће се калуђерство — препородити.

Мисли ли збиља неко, да се она дуга велика, вековна борба могла свршити другчије?! Било је корисно да се овако сврши, требала је тако да се сврши морала је тако да сврши.

Наш народни развитак захтевао је то и нагонио нас је на то. И само се луда може због овог срдити на Петра или Павла.

Како се изиграва закон?

Ириг 19. марта 1908.

Закон о уређењу општина на једном месту прописује, да се општински начелници и остали намештеници имају сваке треће године изнова бирати.

Ова законска установа за Ириг не важи! У нашој општини сва та господа већ пуних 6 година мирно седе на својим удобним местима, а лако је могуће, да ће још толико преседети. Јер кад се тај избор могао кроз читаве 3 године, — од 1905.—1908. одгађати, зашто се не би могао и у будуће?!

Како рекосмо, још 1905. требао се по закону обавити избор општинског начелника и осталог чиновништва. Али од онда, па све до данас, налазила се и још се налази цела та ствар код viших инстанција на решавању, боље рећи одуговлачењу. Поједини утоци и приговори решавани су редовно после по године, $^3/_4$ године и т. д., тако да и данас кр. земаљска влада није одлучила о једном утоку, који је још пре 8 месеци предат.

Ми добро знамо, да наши управни органи овако „брзо уредовање“ хотимично и специјално за нас примењују у озоме предмету. Јер да је у своје време дошло до избора или што пре да дође, радикално општинско заступство прво би извукло са начелничке столице Јоцу пл. Рогулића, а са благајничке Јурја Самарџију. Ове две бивше Куенове креатуре, а сада фанатичне присталице наших „Србосрамаца“ својим прекором кроз више година, изазвале су против себе цело грађанство.

ПОДЛИСТАК.

После избора.

(Посвећено нашем попу)

Авај Боже, шта смо теби криви,
Кад Орб српски не може да живи?!
Што напушташ цркву камилавку
Да свом Српству она копа раку?

Има много јадних свештеника,
Српског рода црних одметника,
Под хрватску заставу што сташе,
Достојанство своје срамно укаљаше.

Не поштују српско православље,
Дедовима враћају ударје,
Што с' на коцу душу испуштали,
Својом вером нису превртали,

Сад Србине, какве имаш синке
Твојој цркви српске свештенике,
Јадне слуге Б жијег олтара,
Наследнике светога Јована!?

Наступило већ последње доба,
Да свештеник не верује Бога.
Сада слуга Божијег олтара
У тој цркви анархију ствара.

Да устанеш откуд свети Саво,
Српске цркве православне главо
Те да видиш насљеднике твоје,
Што ти вери „вечну памјат“ поје.

Ај Србине промисли се мало,
Је л' и нашем попу до Србинства стало,
Катихизих већ осам месеци,
Не предаје нашој малој деци?

Те кад му је прота писмен налог дао,
Тек онда је катихиз задао,
И реко је сваком, шта ће ког питати,
Ако баш и не зна, може му читати.

А по селу свака чуда ствара,
Миру паству на зло наговара,
Намет проти уме да с' утвара,
А крштење деце заборавља.

Код избора ту се подичио,
Самосталцем он се је крстио,
Од некдашња стара либерала
Изабро је Хрвата за брала.

Попе Вуле, јесам имо право,
Што сам теби право име дао,
Кад су теби сад милији Шокци,
Јеси л' онда Јуда Искаријоцки.

У Ч. М. М.

При задњим саборским изборима обојица су помамно кортешовали за „Србосрамског“ кандидата и то Рогуљић у својој крчми а Самарџија је по улицама предусретао наше људе и лажно нападао наше виђене раднике. Разуме се да нико није ни једном насео. — Осим овога „часног посла“ Самарџија је заједно са општинским фењерџијом за време избора обављао „Zettelkleber-sku“ ноћну службу. Наравно да није пропуштао згоде, него је тада уједно дерао наше плакате.

Огорчење против њих тако се још повећало, а нста „господа“ знајући за то, заиру од избора као ђаво од крста

Па пошто Рогуљић има моћних савезника, то веле, да се опкладио, да ће начелниковати док му буде воља, а да је опћинско заступство и цело место слабо, да му досади!

Ти његови „моћни савезници“ јесу неколико посланика „Србосрамске“ странке, са Медаковићем на челу. Ови просто надлежном референту препоруче, да односни акт стрпа у своју фајоку на почанак! — Тако траје до данас!

Рогуљић се даље хвали, кад му попуцају све жице и кад решење напослетку дође, да ће покушати другом смицалицом. Он се чврсто нада, да ће му у последњем часу прискочити у помоћ управитељ кр. котарске области, Максимовић, на тај начин, што би овај пре почетка избора осим њега од свију компетената ставио у кандидацију „саме самосталце, recte „Србосрамце“, и то по квалификацији још горе и од самог Рогуљића, тако да би опћинско заступство имало тада бирати између два зла, боље.

Познавајући г. Максимовића као потајног самосталца, који из дна душе мрзи радикале, а као присног пријатеља Рогуљићевог, не двојимо, да није у стању и то чудо учинити. Идемо да видимо!

Ми само држимо, да је већ једном време, да се цела ствар, приведе крају. Јер од год. 1905 кад јој се датира почетак, па до данас, промењало се неколико банова и земаљских влада, али пашки намет-начелник још стоји! Чудимо се још и томе, како да се реч „Србосрамаца“ његових протектора, редом слушала, па и данас под баном Раухом, које га они на сва уста по новинама грде, а радикалима подмећу, да су с њиме „у савезу“. Из овога произлази да су баш „Србосрамци самосталци“ с њима у савезу!

Намераван атентат на новога португалскога краља.

Из Мадрида јављају: Тек што је сео на престо нови португалски краљ Мануел, а већ му раде о глави. Прошлог петка шетао се. Кад га је поздравио војник, што је био на стражи крај двора, упаде му у очи, да је салутирање невешто изведено. Одмах нареди команданту дворске гарде, да поведе истрагу о том војнику. Испоставило се, да онај стражар и није војник, већ је вештачки се увукао, даље да припада у друштву Црнога Крста, из кога су били и убице његовог оца и брата. Не зна се на који је начин овај стражар могао се увући. — Појачана је дворска стража

Железничка пруга кроз новопазарски санџак.

Како јављају страни листови, ових дана отпочеће трасирање железничке пруге кроз новопазарски санџак. Трасирање отпочеће одмах на четир места и то код Пријепоља, Сјенице, Новог Пазара и Митровице. Послом руководи главни грађевинарски саветник ориенталних железница Фридрих, а додељено му је око 20 мерника. Посао ће трајати од прилике шест недеља.

Атентат на пуницу шахову.

Из Цариграда јављају: Порта је известила овдашњег персиског посланика, да су две персиске анархисте пуцале на шахову пуницу приликом у Улу Оза је остала неповређена. Атентатори су похватани.

Толстој оздравио.

Из Москве јављају, да је Толстој потпуно оздравио и да живи потпуно по свом старом начину, ради, излази у шетњу и иде у походе ратарима у Јасној Пољани, с којима он живи у лепом пријатељству. Толстој ради на књизи разних поучних прича, за старије и млађе, и он зове то своје будуће дело својим „тестаментом“. Што се тиче прославе његове осамдесетогодишњице, изјавио је, да не жели да се том приликом праве никакве велике церемоније њему у почаст, већ жели, да се приликом те прославе учини што више човекољубивих дела. Даље ће гледати Толстој, да преко Столипина, с којим он стоји у присним пријатељским везама, изради помиловање за што више политичких криваца. Даље је Толстој изјавио жељу, да се напише историја свих вера, с особитим обзиром на разне верске секте у Русији. О том је већ и петроградска академија Наука извештена.

---

50 година болесна.

У једној болници у Енглеској живи једна жена, која је већ 50 година болесна, и ту половину века свога [пађеничког живота провела је та несретна жена у једној и истој болници. У тој болници живи још много људи, који пате од неизлечиме болести. Од 216 болесника те болнице има скоро половина, која су већ 40 година стални становници те болнице.

Нова руска варош.

Русија оснива нову варош на месту, где река Сунгари утиче у Амур Ова варош имаће у будућности велики значај, како са стратегијског, тако и са привредног гледишта, а осим тога биће ова варош и као пристаниште од великог значаја. Услед оснивања ове нове вароши изгубиће варош Харбин сасвим свој значај и са стратегијског и са привредног гледишта.

Од чега ће нестати света?

Американски научењак Перивал Ловел посматрао са аризонске звездарнице планету Марс и дошао је до закључка, да је пет осмина Марса гола пустиња. Узрок том је, што се вода, под жегом сунчаних зрака, испарава и диже у ваздух, ту се окупља у облаке, који неко време штите земљу од жеге, али којих по том нестаје. И тако полако нестаје са Марса воде и прелази у водену пару, која се држи горе у ваздуху. Даље вели Ловал, да ће тако и на земљи нестати воде, облаци ће неко време чувати нас од сунца, а после ћемо остати на сунчаној жези без воде. На земљиној површини нестаће мора и шума, и човек ће умрети од жеђи Дотле ће још доста времена протећи али до тога, вели Ловел мора доћи.

Нова справа за пловидбу ваздухом.

Из Петрограда јављају, да се онде образовала група капиталиста, да гради нову врсту ваздушне лађе, коју је изумео Рус Гатаринов. Та ће лађа бити друкчија од осталих, имаће велику брзину и моћи ће много терета носити.

Време

Према телеграфском извештају од 1. априла може се очекивати променљиво, ладније, на више места киша.

ЛИСТАК.

Модерно робље.

Роман

из живота босанских Срба.

Написао

Бошко Петровић.

(Наставак.) (99)

Послије ових догађаја наступи страшан мир у касаби. Нико се више није распитивао за ову „аферу“ Србина званичника, јер је наступило силно разочарање у извјесним круговима, пошто су се сасвим нечему другом надали. Душан Трифковић се повукао у своју собу, узнемирен и застрашен, које се послије претворило у сталан страх и страшљиво очекивање нечега грознијег. Нека слутња и предосјећање овлада њиме, као да се против њега спрема ужасно, према чему се не ће моћи више бранити. Такав је ето немир овладао њиме и Д. Трифковић пропадаше сам у себи, постаде од њега очајник.

Но касаба зато није заспала сном, што јој се савјест узбудила, она је наставила свој стари начин живота. Сплетке, подметање и прљаве љубавне афере жена шпанских, ческих и пољских званичника и опет дођоше на дневни ред.

Те су жене оставиле своје родне крајеве, за које их вежу све успомене и повеле се за људима, који ће их ухљебити. Дошле су амо у туђу земљу, у стран свијет, ту се преварили у сваком очекивању, изгубиле душевну равнотежу, разочарале се. У свему почеше најприје очајавати за тим презираху и омаловажаваху све у овој земљи, једино се почеше бринути да спасу још ово мало живота, који им преостаје. Свом страшћу јурнуше у лов да уживања без зазора и страха, без стида и срама се отимају за онај омиљени предмет, у коме виде своју срећу Нађе ли се ко да им смета, у својој самообрани сипају отров на сваког око себе, који се усуђује да им хоће да отме и тај посљедњи залогај душевне и тјелесне насладе, јер на такав један залогај има бар права свако живо биће.

Наста јагма тих госпођа за младиће па чак и за неке старије младиће с пуним шпаговима. Orient-Rundschau је и опет износио нове дефрауадације мужева им, но и тим се аферама само читало у шпанском листу и говорило: а, шпански лист лаже! Осим тога долажаху силне тужбе српског сељака против свих званичника с којима српски сељаки имају посла, но о томе нису нити новине писале, нити се о томе говорило То није имало у себи пикантне дражи, говорити пак о томе значило би само будити интерес за ту б санску „марву“, која добро даје, а тиме би се можда учинило штогод за сељака против интереса званичника.

(Наставиће се).

Брзојави „Застави“.

Стигли 19. марта

Кошутова аудијенција.

Беч. После аудијенције код краља Кошут је причао новинарима, да је реферисао о пословима који спадају у његово министарство. Затим је говорио са краљем о општим политичким приликама Краљ га је пријатељски примио и занимало га је свако питање.

Спречен атентат на султана.

Цариград. Прозашли су заверу против султана Хтели су да га убију. У тој ствари води се истрага.

Главни уредник: Јаша Томић.
Одговорни уредник: Константин Брадваровић.

Трговина.

БУДИМПЕШТА, 1. априла 1908. год. (Брзојавни извештај).

Готова роба.

Раж прве каквоће 21 кр. 15 п. до 21 кр. 25 п.
Раж средње каквоће 20 кр. 75 п. до 21 кр. 05 п.
Јечам за храну 13 кр. 50 пот. до 14 кр. 30 пот.
Јечам за пуњење пива — кр. — п. до — кр. — п.
Зоб прве каквоће 16 кр. — п. до 16 кр. 20 п.
Зоб средње каквоће 15 кр. 30 п. до 15 кр. 50 п.
Кукуруз домаћи 13 кр. 05 пот. до 13 кр. 15 п.

Термини.

Жито за април 1908. 22 кр 80 п. до 22 кр. 82 п.
Жито за мај 22 кр. 92 пот. до 22 кр. 94 п.
Раж за април 1908. 21 кр. 22 п. до 21 кр. 24 п.
Кукуруз за мај 1908. 12 кр 94 пот. до 12 кр. 98 п.

Све од 100 кила.

ШПЕЦЕРАЈСКА РАДЊА
РАДИВОЈА НИКОЛАЈЕВИЋА
У МИТРОВИЦИ
потребује старијег
ПОМОЋНИКА.
376 1—8

ГРАМОФОН
Од 7 на више до 300 круна.
Уз јамчевину. Нова плоча са српским песмама и свирком, Сензација. Оригиналне плоче са две стране такође се могу добити. Продаје се и на отпкату у ратама. Ценовник забадава. Дописивање на сваком језику! Измена плоча!
Јосиф Тот (Tóth József)
Сегедин (Szeged. Könyök utcza 3.)
1022 19 40

Српска штампарија дра Светозара Милетића у Новом Саду.